

Azərbaycanın neftli formasiyaları, onların litostratigrafik və geokimyəvi xüsusiyyətləri

H.P. Aslanov, g.-m.e.n.,

M.Y. Ağaməmmədova

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti

Açar sözlər neftli çöküntülər, geoloji formasiya, neftli-qazlı rayonlar.

e-mail: mehriban11041967@mail.ru

DOI.10.37474/0365-8554/2021-4-4-7

Нефтяные формации Азербайджана, их литостратиграфические и геохимические особенности

Г.П. Асланов, к.г.-м.н., М.Я. Агамамедова

Азербайджанский государственный университет нефти и промышленности

Ключевые слова: нефтяные отложения, геологическая формация, нефтегазовые районы.

Нефтяные отложения Азербайджана до сих пор исследовались и описывались в виде комплексов. С этими отложениями связаны не только залежи нефти и газа, но и месторождения и скопления битума, битуминизированных пород, горючих сланцев. Кроме того, в составе нефти, нефтепродуктов и нефтяных отложений присутствуют йод, бром, компоненты природной соды и др. Наряду с этим в составе нефти, нефтяных пластовых вод, битума и горючего сланца участвуют в виде примеси большое количество ценных металлов. Это обстоятельство диктует необходимость формационного разделения нефтяных отложений.

Выделяются десять нефтяных формаций: верхнеплиоцен-нижнеплейстоценовая, нефтеносно-терригенная; среднеплиоценовая, нефте-газо-битуминозно-терригенная; диатомово-нефтеносно-песчано-глинистая; миоценовая, нефте-битуминозно-песчано-алевритовая; верхнеолигоцен-миоценовая, нефтеносно-терриген-карбонатная; эоценовая, нефтеносно-глино-песчано-мергелистая; верхнемеловая, нефтеносно-карбонатная; нижнемеловая, нефтеносно-терриген-карбонатная; верхнеюрская, нефтеносно-песчано-алевритовая; среднеюрская, нефтеносно-песчано-глинисто-алевритовая.

Oil formations of Azerbaijan, their lithographic and geochemical characteristics

G.P. Aslanov, Cand. in Geol.-Min. Sc., M.Ya. Aghamammadova

Azerbaijan State University of Oil and Industry

Keywords: oil sediments, geological formation, oil-gas regions.

Petroleum sediments in Azerbaijan have been researched and described by now in the form of complexes. Not only oil and gas deposits, but also the fields and accumulations of bitumen, bituminized rocks and oil shales are associated with these sediments. Furthermore, there are iodine, brom, the components of natural soda and so on in the oil, oil products and sediments as well. Alongside with it, a great amount of valuable metals present in the content of oil, produced water, bitumen and oil shales as an addition. This circumstance dictates the necessity of formation division of oil sediments.

There are ten oil formations: Upper Pliocene-Lower Pleistocene, oil bearing-terrigenic; Middle Pliocene, oil-gas-bituminous-terrigenic; diatom-oil bearing-sand-clay; Miocene, oil-bituminous-sand-aleurite; Upper Oligocene-Miocene, oil bearing-terrigenic-carbonate; Eocene, oil bearing-clay-sand-marly; Upper Cretaceous, oil bearing-carbonate; Lower Cretaceous, oil bearing-terrigenic-carbonate; Upper Jurassic, oil bearing-sand-aleurite.

Geoloji formasiya və onun təbii quruluşu və tədqiqatçıların heç də həmişə vahid mövqədən çıxış etməmişlər. Bununla belə tədqiqatçıların əksəriyyətinin fikrinə görə geoloji formasiyaların başlıca əlaməti kimi onların müxtəlif üzvləri arasında genetik

əlaqə əsas götürülməlidir. Eyni zamanda geoloji formasiyalar ayrılarkən süxurların petroqrafik, litoloji, petrokimyəvi və geokimyəvi xüsusiyyətlərinin oxşarlığı, fəzada vahid struktur-formasiya zonasındakı mövqeyi və həmin zonanın inkişafı

Kompleks	Sıra №-si	Formasiya və onun təşkil edən sülurlar	Geozonoloji yaş	Yayıdığı arazılar	Yataqlar	
Kainozoy	1	Üst Pliosen-Alt Pleystosen $N_2^2-Q_1$ neftli-terriqen	Qumlu-alevritli subformasiya	Abşeron	Aşağı Kür depressiyası, Ələt tirəsi	Nefiçala, Xilli, Babazonan, Qarabağlı, Pirsaat, Qalmaz
	2		Qum-alevrit-gil subformasiyası	Ağcagil	Aşağı Kür depressiyası	Kürövdağ, Mişövdağ, Padar
	3	Orta Pliosen neftli-qazlı-bitumlu terriqen	Balaxanı (Məhsuldar Qat)	Abşeron yarımadası, Abşeron arxipelaqı, Aşağı Kür depressiyası	Qala, Zira, Qaraçuxur, Pıralılla, Qırmızı, Binəqədi, Suraxanı, Balaxanı, Sabuncu-Ramana, Bibheybət, Çilov, Neft Daşları, Azəri, Çıraç, Günəşli və s.	Binəqədi, Şahandağ, Qarayəbət, Quşxana, Qaradağ, Şorbuluq
	4					
	5	Miosen neftli-bitumlu qumlu alevritli	Çökək (N_2^2, c) horizontu	Siyazan monoklinalı, CQ Qobustan	Umbaki, Şəhidə, Nardaranaxtarma, Qırçıqlağ, Hacivəli	
	6	Üst Oligosen Miosen neftli-terriqen karbonat	Qumlu-alevritli subformasiya	Üst Maykop lay dastası	Qərbi Abşeron, Şimal-qərbi Qobustan	Seytanud, Donquzluq, Kaftaran, Qarayəbət, Hacivəli, Güzdək, Şorbuluq
Kainozoy	7	Üst Oligosen Miosen neftli-terriqen karbonat	Gilli mergelli subformasiya	Alt Maykop lay dastası	Xəzərşən-Quba və Gəncə NQR-ləri	Qazanbulaq, Nafalan, Tartar, Şirvan
	8	Eosen neftli gilli-qumlu-mergelli	Gilli mergelli subformasiya	Orta Qovundağ (Koun lay dastası)	Xəzərşən-Quba və Gəncə NQR-ləri	Dəlilməməddli, Acıdərə
Məzozoy	9	Üst Tabəşir neftli karbonat çöküntülər (qatlı əhəngdaşları və mergellər)	Gilli mergelli subformasiya	Turon-Danimarka	Orta Kür ovalığı və Kiçik Qafqazın ŞmŞ dağətəyi sahələri	Qazanbulaq, Nafalan, Tovuz-Qazax, Güllüca
	10	Alt Tabəşir neftli terriqen-karbonat	Gilli mergelli subformasiya	Valanjin-Hoteriv-Barrem-Senoman	Xəzərşən-Quba və Şamaxı-Qobustan NQR-ləri	Bayındağ, Təkcay, Xalanc, Şurabad, Dərəzarat, Pırbaylı, Qırçıqlağ, Qızmeşən, Sitalçay
	11	Üst Yura neftli qumdaşı-alevrolit	Gilli mergelli subformasiya	Kellovey-Oksford	Kiçik Qafqazın ŞmŞ dağətəyi sahəsi	Xramort, Ağdam, Qarakollu, Qızılqaya
	12	Orta Yura neftli qumlu-gilli-alevrolitli	Gilli mergelli subformasiya	Aalen-Bayos	Xəzərşən-Quba NQR	Afurca, Uğax, Keşçay, Ataçay, Qızılqazma, Gillicə

eyniadlı arxipelaq və akvatoriyalarda, Aşağı Kür depressiyası, Ələt tirəsi, Siyazan monoklinalı Şamaxı-Qobustan, Xəzərşən-Quba, Gəncə, Qabırma-Acinohur NQR-lərində Abşeron, Ağcagil, Ba-

laxanı, Qarakan, Konk, Sarmat, Maykop, Koun, Turon-Danimarka, Valanjin-Hoteriv, Barrem-Senoman, Kellovey-Oksford və Aalen-Bayos çöküntüləri ilə təmsil olunmuşlar [1, 3, 4, 6, 8, 9].

Ədəbiyyat siyahısı

1. *Aslanov H.P., Ağaməmmədova M.Y.* Azərbaycanın qeyri-ənənəvi metallik xammal mənbələri. – Bakı, 2018, 197 s.
2. *Aslanov H.P., Axundov C.S.* Azərbaycanın bitumlu süxur yataqlarının metal qatışqlarının tədqiqi // Azərbaycan neft təsərrüfatı, 2017, № 11, s. 48-51.
3. *Геология* Азербайджана, т. VI. Полезные ископаемые, 2005, с. 521-534.
4. *Геология* Азербайджана, т. VII. Нефть и газ, Баку, 2005, с. 374.
5. *Самедов С.С., Алиев Г.М., Мамедов З.И.* Битумы. Минерально-сырьевые ресурсы Азербайджана. – Баку: Ozan, 2005, с. 775-782.
6. *Мирзоев Р.Х., Харитонов В.М.* Исследования нефтей, нефтепродуктов, битумов и пластовых нефтяных вод районов СССР (Туркменская, Казахская и Азербайджанская ССР). Научно-исследовательский отчет, фонда ЦНИГРИ, Баку, 1987.
7. *Aslanov G.P., Ağaməmmədova M.Y.* Содовые воды Апшеронского нефтегазосного района (НГР) и их промышленное значение // Yer və insan, 2019, № 4, 51-54 с.
8. *Aslanov G.P., Mirzoev R.X., Kharitonov V.M.* Исследования металлогенности нефтей, нефтепродуктов и пластовых нефтяных вод районов СССР (Туркменская, Казахская и Азербайджанская ССР). Научно-исследовательский отчет, фонда ЦНИГРИ, Москва, 1983.
9. *Aslanov H.P., Axundov C.S.* Azərbaycan Kainozoy neftlərinin metal-qatışqları // Azərbaycan neft təsərrüfatı, 2018, № 3, s. 34-38.

References

1. *Aslanov H.P., Ağaməmmədova M.Y.* Azərbaycanın geiri-ənənəvi metallik xammal mənbələri. – Bakı, 2018, 197 s.
2. *Aslanov H.P., Axundov J.S.* Azərbaycanın bitumlu süxur yataqlarının metal qatışqlarının tədqiqi // Azərbaycan neft təsərrüfatı, 2017, № 11, s. 48-51.
3. *Геология* Азербайджана, т. VI. Полезные ископаемые, 2005, с. 521-534.
4. *Геология* Азербайджана, т. VII. Нефть и газ, Баку, 2005, 374 с.
5. *Самедов С.С., Алиев Г.М., Мамедов З.И.* Битумы. Минерально-сырьевые ресурсы Азербайджана. – Баку: Ozan, 2005, с. 775-782.
6. *Mirzoev R.Kh., Kharitonov V.M.* Issledovaniya neftey, nefteproduktov, bitumov i plastovykh neftyanykh vod rayonov SSSR (Turkmenkayskaya, Kazakhstanskaya i Azerbaydzhanskaya SSR). Nauchno-issledovatel'skiy otechet, fondy TSNIGRI, Baku, 1987.
7. *Aslanov G.P., Ağaməmmədova M.Y.* Sodovye vody Apsheronского нефлегазосного района (NGR) i ikh promyshlennoe znachenie // Yer ve insan, 2019, No 4, s. 51-54.
8. *Aslanov G.P., Mirzoev R.Kh., Kharitonov V.M.* Issledovaniya metallonosnosti neftey, nefteproduktov i plastovykh neftyanykh ayonov SSSR (Turkmenkayskaya, Kazakhstanskaya i Azerbaydzhanskaya SSR). Nauchno-issledovatel'skiy otechet, fondy TSNIGRI, Moskva, 1983.
9. *Aslanov H.P., Axundov J.S.* Azerbayjan Kainozoy neftlerinin metal qatışqları // Azerbayjan neft teserrufatı, 2018, No 3, s. 34-38.